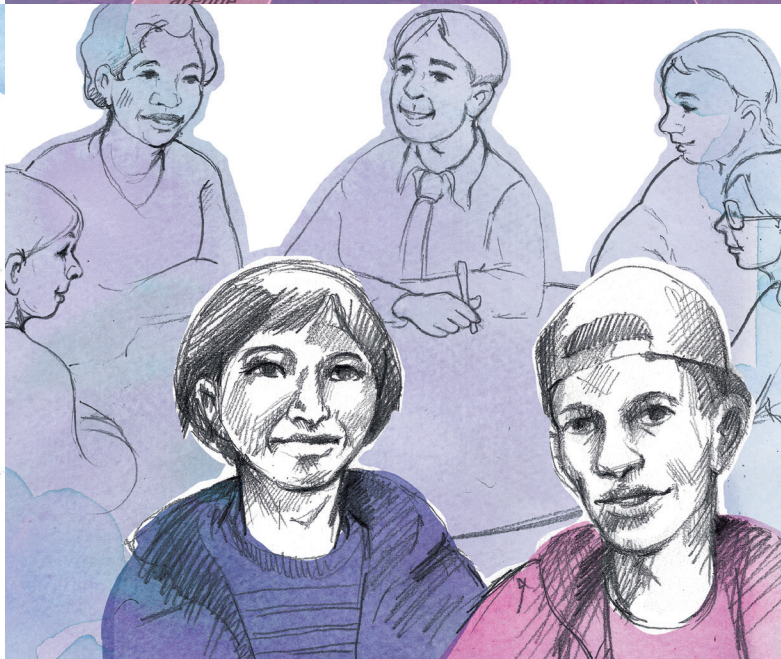
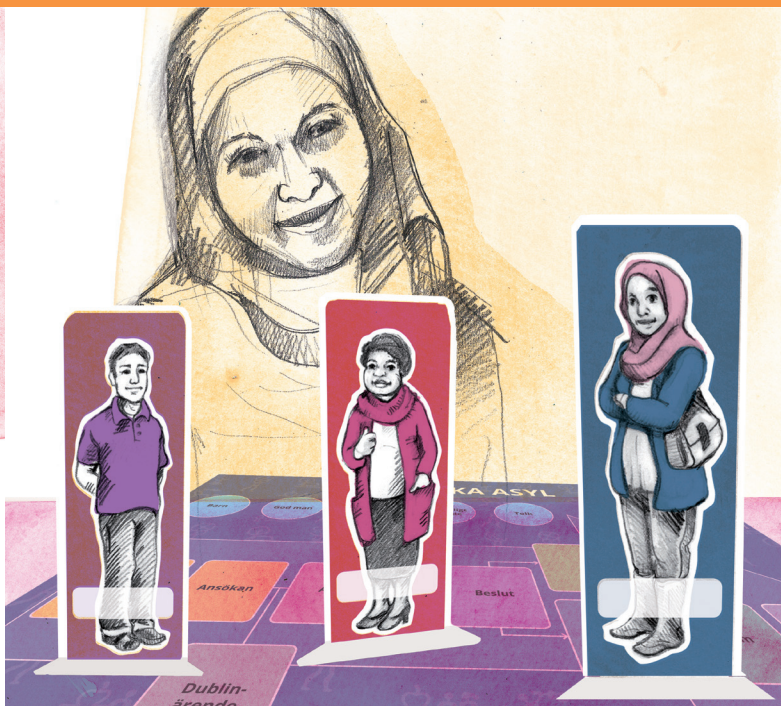


Att arbeta med återvändande ensamkommande

– en modellbeskrivning



"Innan jag kom till Sverige hade jag stora tankar om att Sverige skulle vara ett bra land och alla människor och sådär. Det tycker jag fortfarande, men om jag skulle berätta min historia med alla de här felgrejorna med hur jag blivit behandlad skulle ingen tro mig. Det är nånting som jag kommer bära med mig och det är nånting som alltid kommer störa mig lite på insidan."

(Röst från ett ensamkommande barn. Mellan avslag och utvisning)

Förord

Sverige har tagit emot många ensamkommande barn under de senaste åren. Sedan 2006 har verksamheten varje år vuxit i volym och omfattning på ett sätt som varit svårt att förutsäga. Under 2014 kom 7 049 till Sverige – en ökning med 80 % i förhållande till 2013. Det har satt stor press på alla aktörer som arbetar med frågan.

Av alla mottagna ensamkommande barn får ca 10-15 % avslag och ska återvända till hemlandet, antingen frivilligt eller under tvång. Det är dessa barn och de vuxna runtomkring barnen som projekt Återvändande ensamkommande haft fokus på. Hög kompetens i återvändandearbetet borgar för rättssäkerhet och att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden. Om ett återvändande för barnet går bra eller inte påverkas av kvaliteten på det arbete som vi vuxna som befinner oss runt barnet gör.

Projekt Återvändande ensamkommande tar utgångspunkt i kommunernas ansvar för barnens omsorg under tiden från det att de har fått ett avslag som vunnit laga kraft fram till dess att de lämnar den kommunala verksamheten, antingen på grund av ålder, att de lämnat landet, eller avvikit från sin

placering. Projektet har arbetat med att främja känslan av sammanhang både för barn och för personal. Vi har strävat efter samverkan, dialog, struktur och att skapa en modell som tar till vara kunskap om livskriser och svåra situationer och stimulerar till ett tydligt och strukturerat arbete med barnen.

I modellen har vi särskilt fokus på de insatser som görs i förberedande syfte inför ett återvändande, samt på motiveringsarbete och att barnet ges stöd att bygga alternativa målbilder. Självfallet har Barnkonventionen funnits som grund för oss i alla sammanhang.

Strömsunds kommun kommer att arbeta utifrån modellen, som införlivas i samtliga av kommunens berörda verksamheter.

Det material vi arbetat fram hoppas vi kan inspirera och i sin helhet eller i delar användas av dig som möter ensamkommande barn, oavsett om du arbetar på ett boende eller i skolan, är god man, verkar inom socialtjänsten eller är chef i din organisation.

Elisabeth Lindholm
Projektledare



Strömsunds
Kommun
Straejmien tjielte

Innehåll

Mellan avslag och utvisning – vad visar förstudien?	7
Rekommendationer från förstudien	8
Projektets teoretiska grund	9
Barnkonventionen och Barns behov i centrum	9
Känsla av sammanhang	9
STOP – modellen	9
Relationskompetens	10
Hur har vi arbetat?	11
Modellbeskrivning	13
Att söka asyl – ett interaktivt informationsmaterial om asylprocessen	13
Dialog och samtal med barn i återvändandeprocess	14
Att samverka för barnets bästa	14
Modellens olika delar från ankomst till återvändande	16
Modellen i Strömsunds kommun	18
Hur appliceras modellen i Strömsunds kommun?	19
Etiska reflektioner	20
Från ankomst till avslag	21
Migrationsverkets ansvar	22
Kommunernas ansvar	23
De kommunala aktörernas ansvar	23
Socialnämndens ansvar	23
Boendets ansvar	23
God mans ansvar	23
Skolans ansvar	24
Ordlista – Begreppsförklaring	25
Referenser	26
Lagar och förordningar	26

Mellan avslag och utvisning – vad visar förstudien?

Projekt Återvändande ensamkommande föregicks av en förstudie, vars resultat finns sammanställt i rapporten *Mellan avslag och utvisning*.¹ Materialet samlades in med hjälp av både en regional och en nationell enkätundersökning, samt genom 38 intervjuer. Svaren från enkätundersökningarna bidrog till att ge en nulägesbild över situationen för de ensamkommande barn som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Intervjuerna, dels med barnen i fråga och dels med de kommunala aktörer som har en central roll i dessa barns liv, gav en fördjupad bild av det lokala och regionala arbete som idag bedrivs för barnen. Att blanda de båda sätten att inhämta information innebar att resultaten från intervjuerna kunde sättas i relation till svaren från enkätundersökningen, som då fungerade som ett större ramverk och till viss del gav tyngd åt det som framkom i intervjuerna.²

Förstudien visade att rutiner och arbetssätt för att arbeta med ensamkommande barn är mer utvecklade fram till dess att de får ett avslagsbesked. Lokala förutsättningar är ofta en orsak

till att arbetssätten kan se olika ut över landet, vilket gör att åtgärder inte kan genomföras på samma vis i alla kommuner.

I förstudien uttryckte flera intervjuade barn att de inte kände sig sedda efter avslaget. Intervjuade aktörer beskrev att de kände sig handfallna och saknade rutiner för arbetet efter avslag. Många beskrev en osäkerhet kring vad som faktiskt händer vid ett avslag, dels rent juridiskt men även med barnets mående, och hur man som vuxen kan hantera det. Förstudien visade även på bristande kommunikation kring avslagsbeskedet och svårigheter i att förhålla sig professionell till det beslut barnet fått. Från socialtjänstens sida anpassades sällan barnets planering efter de nya förutsättningarna och de gode männen upplevde ofta en ensamhet i sitt uppdrag.

Sammantaget i det material som förstudien samlat in fanns många goda exempel på väl fungerande rutiner för arbetet med målgruppen i olika skeden. Samtidigt fanns också i alla kommuner olika kunskapsluckor, brister på tydliga rutiner och möjligheter till ett förbättrat arbetssätt.

1 Emilsson Hedman, Gahlin, Källström & Näsström. *Mellan avslag och utvisning*.

2 Svenning. *Metodboken*.



Rekommendationer från förstudien

Utifrån de förbättringsområden som framkom i förstudien utarbetades konkreta rekommendationer för genomförandeprojektet att arbeta vidare med. Rekommendationerna bygger på direkta förslag från såväl barnen och aktörerna i intervjusituationerna och från den nationella enkäten, men också på indirekta förbättringsområden som blev tydliga under analysarbetet.

Gemensam kunskapsplattform. Alla aktörer behöver utöka sin kunskap om vad de andra aktörerna gör. Mer specifikt bör väglärdarna ges utvidgade kunskaper kring hur reaktioner på en kris kan se ut och hur man som personal kan hantera detta, samt när det är dags att lämna över till behandlande instans. De gode männen bör erbjudas och genomföra en särskild utbildning kring hur uppdraget ska genomföras. Skolpersonalen bör få mer kunskap kring asylprocessen och flyktingrelaterad problematik. Rutiner behövs för att säkerställa att samtlig ny personal och gode män får ta del av en gemensam kunskapsplattform.

Forum för samtal och dialog. Asyl- och återvändandeprocessen ger utmaningar på flera olika plan för barnen. Rutiner och metoder för att möta behovet av information, dialog och samtal runt den egna situationen bör utvecklas. Detta för att öka barnens delaktighet i den egna processen och stärka deras förmåga att hantera situationen.

Möjlighet att konsultera psykologisk expertis. Barnen har ibland behov av stödinsatser av psykologisk karaktär. En del av behoven tillgodoses av hälso- och sjukvården, men det räcker ofta inte till. De kommunala aktörerna bör därför ges möjlighet att konsultera kvalificerad personal i individärenden.

Handledning för gode män. Uppdraget är ofta psykiskt påfrestande och gode männen ställs ofta inför svåra situationer och etiska dilemman. De bör därför ges möjlighet till någon form av kontinuerlig handledning.

Utvecklad samverkan. En fungerande samverkan är en viktig förutsättning för att kunna uppmärksamma och tillgodose barnens behov. Därför bör former och strukturer för samverkan ses över och utvecklas.

Reflektion kring sekretess. Sekretessfrågan är många gånger en avvägning mellan barnens rätt till integritet och vad de vuxna behöver veta för att kunna hjälpa barnen. För att kunna avgöra vad som ligger i barnens intresse i olika situationer krävs både en ökad kunskap, möjlighet till dialog kring sekretessfrågor och rutiner för hur man ska samverka med hänsyn till gällande lagstiftning.

Plan för krishantering. En krishanteringsplan bör tydligt visa på hur olika ansvariga aktörer runt barnet underrättas vid avslagsbesked och vilka uppgifter var och en har i direkt anslutning till detta. Den bör även innehålla uppgifter om på vilket sätt barnets behov ska uppmärksammas i krisskedet, oberoende av på vilket sätt barnet uttrycker dessa behov så att alla barn får rätt insatser. Tillfällig personalförstärkning kan exempelvis ingå i en sådan plan.

Utveckla arbetet med barnen i väntan på återvändandet. Många barn får vänta länge på att återvända. Arbetet med barn som väntar på att återvända är relativt outvecklat. För att säkerställa att barnens rättigheter tillvaratas enligt Barnkonventionen bör arbetet med barnen spegla det faktum att de kan komma att bli kvar under lång tid i väntan på återvändandet. Exempelvis bör genomförandeplanen revideras till följd av de nya förutsättningar som avslaget innebär.

Reflektion kring etik. Personal som arbetar med ensamkommande barn som fått avslag bör ges möjlighet att tillsammans reflektera över och diskutera etiska dilemman och förhållningssätt. Barnkonventionen och principen om barnets bästa kan ligga till grund för sådana diskussioner, liksom barnens berättelser som finns att läsa i kapitel 5 i förstudierapporten.



Projektets teoretiska grund

Sunt förnuft löser inte allt. Om det skulle vara tillräckligt skulle inte ändlösa diskussioner om vad barn behöver vara nödvändiga. Sunt förnuft bygger till stor del på erfarenhet och kunskap. När vi ställs inför nya situationer där vi inte har någon tidigare erfarenhet, kan det behövas annat att luta oss emot. Projektet har arbetat med en rad teoretiska utgångspunkter som i korthet beskrivs här nedan.

Barnkonventionen och barns behov i centrum

Konventionen om barnets rättigheter antogs av FN:s generalförsamling 1989 och är ett juridiskt bindande dokument för alla de 195 länder som ratificerat det. Konventionen består av en lång rad artiklar varav fyra är grundprinciperna för hur barnets rättigheter ska tolkas:

- § 2 Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- § 3 Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- § 6 Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- § 12 Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.³

Barnkonventionens principer ska genomsyra hela samhället och är en av de vägledande konventionerna både i Utlänningslagen (2005:716), mot vilken barnets ansökan om uppehållstillstånd prövas, och Socialtjänstlagen (2001:453), som styr arbetet med ensamkommande barn ur kommunal synvinkel. Ytterligare ett dokument som är en grund för arbetet på kommunal nivå i de flesta svenska kommuner idag är licensverket Barns behov i centrum (BBIC), som är ett system för ärendegång i barnvårdsärenden och utgår ifrån en rad grundprinciper. Principen om barnets behov i centrum och barnets bästa är överordnat.⁴

Känsla av sammanhang

Aaron Antonowski utgick i sina teorier om känsla av sammanhang från ett salutogent perspektiv, alltså att ta fasta på de friska, hälsofrämjande delarna hos en människa och förstärka dessa. I sina studier av grunderna till varför människor, trots utifrån sett mycket svåra förutsättningar, ändå lyckas må bra i livet, identifierade han tre avgörande faktorer:

- » Begriplighet – om vi upplever att det som händer omkring oss är möjligt att förstå.
- » Hanterbarhet – om vi upplever att vi har resurser för att handskas med motgångar i livet, till exempel att vi klarat tuffa händelser förut eller att vi har trygga människor omkring oss som finns till hands när livet är svårt.
- » Meningsfullhet – om vi upplever att vårt liv består av sådant som ger ett värdefullt innehåll och mening.

³ UNICEF Sverige. *Barnkonventionen*.

⁴ Socialstyrelsen. *Barns behov i centrum*.

De tre faktorerna samspelar och förstärker varandra. Vår känsla av sammanhang kan även utvecklas över tid.⁵ Med rätt stöd från vuxenvärlden kan exempelvis ett barn i återvändandeprocess få hjälp att bättre förstå sin situation och finna resurser för att handskas med det som känns jobbigt både här och nu och inför framtiden. De vuxna kan hjälpa barnet att få insikt om att livet kan vara meningsfullt trots att allt inte blivit som man tänkt sig. En strävan efter att öka barnets känsla av sammanhang löper genom hela vår modell.

STOP – modellen

STOP modellen växte fram i arbetet med barn i 80-talets krigsdrabbade Libanon. Även STOP utgår från ett salutogent perspektiv, det vill säga vikten av att se det friska hos varje barn och försöka stärka detta. STOP är en pedagogisk modell som senare utvecklats i svensk tappning, STROF. Grundprinciperna är dock desamma. Modellen är främst tänkt som redskap för de personer som i sitt arbete möter barnen. Principerna är teoretiskt enkla och fyller en funktion för alla barn i dagens stressfyllda värld. På samma gång blir reglerna extra viktiga att minnas när barnets tillvaro i övrigt är kaotisk, för barn i kris:

Structure. Att låta dagarna få struktur och ett innehåll genom att bygga på de goda rutiner som redan finns och visa på tydligt ledarskap. Vardagen behöver vara förutsägbar, exempelvis med överskådliga scheman och en meningsfull daglig sysselsättning. Genom att få tillgång till tydlig information i lagom mängd minskar ovissheten och det blir lättare att känna kontroll över situationen och må bra. Upprätthållande av redan befintliga, viktiga ritualer kan också hjälpa barnet.

Talking and time. Att låta barnet få den information som är möjlig utifrån mognad, lyssna på barnet på barnets villkor och ge möjlighet att uttrycka sig på sitt sätt. Om man får sätta ord på och få hjälp att bära det som är svårt blir det lättare att gå vidare. Barn behöver vuxna som lyssnar och hittar vägar för barnet att uttrycka sig. Ibland är det svårt att använda sina ord och andra sätt att gestalta sina känslor och tankar, som målning eller drama kan vara lättare. Att samtala både om det som har varit men också att få hjälp att gå vidare och få prata om framtiden stärker barnets känsla av sammanhang. Det viktiga är att mötas av vuxna som signalerar att det finns tid till att prata och en förståelse för situationen.

Organized play. Att hjälpa barnet att bryta förvirring och förlamning genom meningsfulla aktiviteter med vuxet stöd när det behövs. Att ta vara på den energi som finns i initiativ mot orättvisa och stödja barnet i att göra sin röst hörd. Lek kan för barn som varit med om svåra saker lätt bli destruktiv om man inte får stöd i att hantera det som kommer fram i leken och komma vidare. Lekar kan ibland fungera som bearbetning men väl så viktigt är helt vanliga lekar och fysisk aktivitet och att få ha roligt när det går.

⁵ Iwarsson. *Samtal med barn och ungdomar*.



Parent support. Att, när det är möjligt, ge föräldrarna stöd i att vara föräldrar, göra dem delaktiga i insatserna för barnet och stödja initiativ till samverkan med föräldrarna och mellan föräldrar. Även föräldrar som har det svårt är experter på sina barn och deras kunskap och åsikter behöver tas tillvara. Genom att vara en viktig del av barnets förflutna är de en viktig pusselbit för barnets identitetsutveckling.⁶

STOP-modellens läkande funktion kan ses som en förutsättning för att kunna skapa känsla av sammanhang för barn som befinner sig i en kaotisk situation.⁷ De fyra komponenterna bör därför genomsyra vardagen för ensamkommande barn. I Återvändande ensamkommandes övergripande modell kommer samtliga komponenter beröras på ett eller annat sätt, men med tydligast fokus på struktur och tid för samtal.

Relationskompetens

Enligt leg. psykolog Helle Jensen är relationskompetens ett förhållningssätt som syftar till att "se" det enskilda barnet på barnets egna premisser. Utifrån det måste de vuxna anpassa sitt eget beteende utan att därmed fränsäga sig ledarskapet och som professionell ha förmågan och viljan att ta på sig det fulla

ansvaret för relationens kvalitet. Genom att öva sig i att vara närvarande i mötet och se vad barnet egentligen vill säga i olika situationer, kan den professionelle utöka sin förmåga till ett empatiskt och konstruktivt bemötande. I bemötandet ska de grundläggande behoven av att få känna sig värdefull och uppskattad tillgodoses, utan att barnet tillåts ta över ledarskapet och styra situationen. Jensen menar att ett budskap består av två huvuddelar, nämligen *vad* som sägs och *hur* det sägs. Även om innehållet är av stor betydelse spelar också processdelen, hur innehållet förmedlas, en avgörande roll.⁸ Detta förhållningssätt genomsyrar projektets tankar kring förutsättningarna för det goda samtalet, både med det enskilda barnet och inom och mellan olika kommunala verksamheter. Vi menar därför att goda relationer är grunden både för att kunna informera barnet om asylprocessen, för att föra goda samtal och för att få en fungerande samverkan.

⁶ Gustafsson. *Barn i krig*; Elmeroth & Häge. *Flyktens barn*.

⁷ Elmeroth & Häge. *Flyktens barn*.

⁸ Jensen. *Personlig kommunikation*, Strömsund 24 oktober 2014.

Hur har vi arbetat?

Strömsunds kommun beviljades medel från Europeiska Återvändandefonden för att utveckla arbetet med barn som befinner sig i återvändandeprocess. Arbetet i Återvändande ensamkommande har byggts på förstudiens resultat och underlag⁹ och ska syfta till ett arbetssätt som ger ökad kunskap och förståelse för både barn som fått eller kan komma att få avslag, och för aktörerna runt dem genom mer strukturerade informations- och stödinsatser.

Utifrån de rekommendationer som gavs i förstudierapporten fokuserade genomförandeprojektet på ett antal utvecklingsområden för att ta fram en arbetsmodell när det gäller ensamkommande barn som fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd. Arbetsgrupper formades med ansvar för var sitt utvecklingsområde: information om asylprocessen, samtal och dialog samt samverkan. En särskild arbetsgrupp fick även ansvar för att involvera gode män i arbetet, eftersom ingen

⁹ Emilsson Hedman, Gahlin, Källström & Näsström. *Mellan avslag och utvisning*.

god man fanns representerad i projektgruppen. Samtliga projektmedarbetare har kontinuerligt även arbetat tillsammans för att säkra en helhetssyn.

Projektteamet har varit sammansatt av personer från olika yrkesgrupper, detta för att spegla så många nyanser som möjligt i de komplexa frågeställningar vi arbetat med. En framgångsfaktor är andelen verksamhetsförlagd personal, vilka arbetat deltid i projektet och övrig tid på sina ordinarie arbetsplatser inom socialtjänst, HVB-verksamhet samt gymnasieskola. På så sätt har projektet haft möjlighet att direkt testa idéer och material och fått kontinuerlig återkoppling på hur modellen uppfattas från barnen och berörda verksamheter. Barnen har på så sätt inte behövt gå in i nya korta relationer med projektmedarbetare utan istället fått del av fördjupade insatser från ordinarie personal. Det fortlöpande arbetet och materialet har även kommunicerats och dialog har förts med andra aktuella användare/mottagare såsom gode män, HVB-



personal, pedagoger och skolledare, politiker och chefer. Den fortlöpande kommunikationen med olika verksamheter har lett till att modellen är realistisk och praktiskt genomförbar. Återvändande ensamkommande har också haft möjlighet att få återkoppling på modell och material från olika experter.

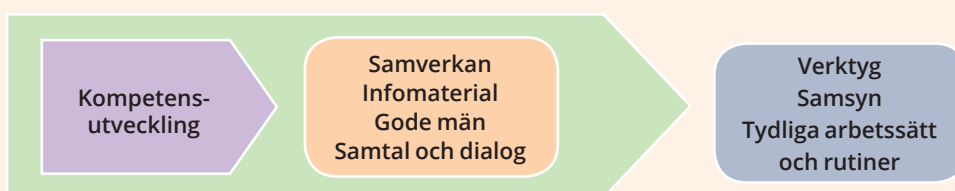
Redan tidigt under projektet stod det klart att en viktig del i ett lyckat utvecklingsarbete skulle bli att skapa en gemensam kunskapsplattform för aktörerna runt barnet. Kompetensutveckling har genomförts i krishantering, trauma och PTSD, att vara tonåring, social dokumentation, sekretess, asylprocessen samt i relationskompetens. Informationsinsatserna har följts upp i mer interaktiva och handledningsliknande sammanhang. Projekt Återvändande ensamkommande har funnit att ett arbete där kompetensutvecklingsinsatser följs av handledd uppföljning har gett möjlighet att få återkoppling kring hur insatserna mottagits och vilka eventuella effekter de gett i respektive verksamhet. Samtidigt ger uppföljning möjlighet för deltagare att enklare kunna koppla den teoretiska kunskapen till situationer som kan uppstå i det dagliga arbetet samt föra en dialog kring detta med kollegor eller med personal från andra verksamheter. Att olika aktörer gemensamt deltagit i utbildningsinsatser har inte bara gett ökad kunskap utan även tydliggjort vikten av samverkan och skapat förutsätt-

ningar för samverkansprocessen. En gemensam kunskapsplattform är förutsättningen för att den modell som projektet tagit fram ska kunna implementeras i kommunen.

Projektets styrgrupp har utgjorts av chefer i den projektägande organisationen med kunskap och relevans för projektets inriktning. Styrgruppsmedlemmarna har haft mandat att fatta beslut kring organisation och arbetssätt. Detta har gett förankring, spridning och direkt feedback ur ett ledningsperspektiv.

I utveckling av modellen har vi använt den egna kommunen som försöksarena samtidigt som vi haft ett regionalt och ett nationellt perspektiv för att metoden ska vara applicerbar även i andra kommuner och regioner. Projektet har mött representanter för olika verksamheter från många delar av landet under möten, seminarier, konferenser och fokusgrupper för erfarenhetsutbyte med syfte att samla in underlag samt utveckla material och metod. Projektet har haft sin utgångspunkt i kommunernas ansvar för barnen. Med detta sagt måste en kommun ändå förhålla sig till beslut och åtgärder som vidtas utanför kommunal verksamhet och finna former för samverkan med exempelvis Migrationsverket.

Projektets arbetssätt



Modellbeskrivning

Projektets modell är att aktivt arbeta med målgruppen ensamkommande barn som fått eller kan komma att få avslag. Arbetet utgår från tre utvecklingsområden som utmynnat i ett verktyg samt två handledningar, vilka presenteras i varsin separat bilaga;

1. Verktyget Att söka asyl – en interaktiv karta över asylprocessen.
- 2.Handledning för Samtal och dialog.
- 3.Handledning för Samverkan.

Samtliga delar har en gemensam teoretisk förankring i Känsla av sammanhang, STOP och Relationskompetens. Modellen genomsyras även av Barnkonventionens grundprinciper samt gemensamma etiska frågeställningar och ställningstaganden. Modellen syftar till att förbereda, stärka och rusta barnet inför olika möjliga framtidsscenario genom att hjälpa barnet att bygga olika alternativa målbilder.

Modellen är ett försök att strukturera upp hur arbetet med målgruppen ska bedrivas. I centrum för varje insats står givetvis det enskilda barnets behov och förutsättningar. Trots det kan en generell struktur, som den modellen utgör, bidra till ett mer systematiskt arbete, där barnets behov blir lättare att identifiera och tillgodose. Modellen är generellt hållen för att kunna användas i olika kommuner och av olika verksamheter.

Nedan ges en kort introduktion till modellens fokusområden – att skapa ett verktyg för information om asylprocessen samt handledning för samtal och dialog och för samverkan. Därefter följer en beskrivning av var i barnets process de olika delarna av modellen bör tillämpas.

Att söka asyl – ett interaktivt informationsmaterial om asylprocessen

Flera av de barn som intervjuades under förstudien uttryckte att de inte förstått asylprocessens olika skeden, trots att Migrationsverket alltid informerar om dessa när de träffar barnen. Troligtvis är barnen inte alltid mottagliga för den informationen när de befinner sig i en utrednings- eller delgivningssituation på Migrationsverket. Under den första tiden är det dessutom mycket annan information som barnet ska ta in. Därför anser vi att ensamkommande barn behöver få information om asylprocessen vid flera tillfällen, gärna i en miljö som är mer välbekant och avslappnad än Migrationsverkets mötesrum. Vi har därför konstruerat ett material om asylprocessen som aktörer kan använda sig av för att göra den mer begriplig för barnen. Materialet är en renodlad beskrivning av själva asylprocessen för att informationen ska bli så lättillgänglig som möjligt och för att minimera risken att barnet blandar ihop olika aktörers roller.

I Strömsunds kommun är det kontaktperson på boendet som håller i informationen, tillsammans med god man. Tanken är att boendepersonalen kan informera generellt om hur en asylprocess ser ut, medan god man kan komplettera med information om det enskilda barnets situation. Det är därför viktigt att god man finns med vid informationstillfällena. Vem som lämpligast sköter den generella informationen kan variera från kommun till kommun – huvudsaken är att det blir en rutin i arbetet med barnen.



Informationsmaterialet är utformat som en interaktiv karta över asylprocessens olika steg. Till varje steg hör ett antal dialogkort. På korten finns en rad frågor till den vuxne som ger informationen, samt ett antal frågor till barnet. Den vuxne måste därför vara väl förtrogen med asylprocessen. Som stöd finns den medföljande manualen för att kunna besvara frågorna. De frågor som riktar sig till barnet syftar till att knyta informationen till det som barnen redan varit med om. De flesta barn minns till exempel att de lämnat fingeravtryck, men långt ifrån alla vet varför. Materialet innehåller också ett antal figurer avsedda att representera viktiga aktörer – barnet, god man, Migrationsverket, det offentliga biträdet och tolken. Figuren går att flytta mellan stegen i asylprocesskartan för att förtydliga vem som gör vad och hur processen går framåt.

Den interaktiva kartan över asylprocessen bygger på att barnet är delaktigt och får uttrycka sina egna upplevelser och frågeställningar.

Dialog och samtal med barn i återvändandeprocess

Beslut om ett avslag väcker lätt mycket starka känslor, inte bara hos barnet självt utan även hos de vuxna runtomkring. Eftersom det är barnets bild av framtiden, kanske präglad av både besvikelse och rädsla, som kommer de vuxna till del är det lätt att gripas av samma hopplöshetskänsla som barnet självt känner. När vi inte upplever att vi kan säga något som underlättar är det lätt att vi tystnar och att barnet lämnas ensamt med sina tankar. Den del av modellen som handlar om samtal och dialog syftar till att ge vuxna omkring barnen incitament och redskap till att våga prata med dem. Barnen behöver dels få möjlighet att ventilerar sorg, oro och besvikelse men också på sikt få perspektiv på vad ett återvändande kan innebära. De kan vara i behov av hjälp att avlasta skuld- och skamkänslor och att få prata om vilka viktiga människor som finns att vända sig till här och i hemlandet. De kan även behöva prata om vad ett avvikande kan innebära på kort och lång sikt och få hjälp att hitta glädjeämnen i livet, trots att det kanske känns som att hela livet slagits i spillror. I samtalen behöver barnen mötas av empatiska vuxna som både kan ge tydlig, samstämmig information när det behövs och också vara ett bollplank, som aktivt lyssnar och hjälper till att bredda resonemang och föra tankegångar framåt.

Fokus ligger på samtal med barn i återvändandeprocess efter slutgiltigt avslag men för att goda samtal ska komma till stånd krävs att en god relation byggs upp. Detta arbete måste börja redan från barnets första dag i kommunen. I strukturen för samtal understryker vi att alla vuxna är viktiga för barnet men att det finns aktörer som har ett utökat ansvar för att behoven tillgodoses. Vi visar även på varför en god dialog mellan de vuxna är nödvändig.

Samtalet med barnet behöver ske på olika vis utifrån ämne, syfte och barnets behov. Modellen beskriver hur de vardagliga, spontana och naturliga samtalen behöver kompletteras med mer strukturerade avstämningssamtal där barnet får en helt egen tid och en tydlig agenda. För vissa barn kan också mer behandlande samtal behövas. I modellen uppmuntras till kreativitet i arbetet med det enskilda barnet, att hitta både

samtalsformen och umgängesformen som passar. Samtidigt går vi in på mer konkreta checklistor över vad som kan vara bra att tänka på i samtal under asylprocessens olika steg. Modellen erbjuder även en självutvärdering att använda som vuxen efter ett samtal med barn i återvändandeprocess. Detta för att kunna utvecklas i sin relationskompetens.

Att samverka för barnets bästa

Det finns oftast många vuxna runt ett ensamkommande barn. Det är naturligtvis positivt att barnet kan välja vem som passar att vända sig till i olika frågor. Samtidigt finns det också en risk med att det är så många inblandade och så många som har ett ansvar. Projekt Återvändande ensamkommande har därför försökt att skapa en fungerande handledning för samverkan utifrån ett barnperspektiv.

Vår handledning för samverkan bygger dels på erfarenheter från Strömsunds kommuns arbete med interkommunal samverkan runt ensamkommande barn, och dels tagit intryck av forskning kring drivkrafter och motiv, förutsättningar och former för samverkan. Utifrån vårt lokala arbete har vi också dragit generella slutsatser som vi tror att andra kommuner kan ha användning av.

Enligt Barnkonventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ.¹⁰

Alla landets kommuner har ett lagstadgat ansvar för ensamkommande flyktingbarn. För att kunna leva upp till detta ansvar krävs en samverkan mellan berörda aktörer i barnets närhet. Samverkan blir en förutsättning för att dessa barns rättigheter och möjligheter tillvaratas i enlighet med Barnkonventionen. Långt ifrån alla kommuner har rutiner för att arbeta med barn som fått avslag, och av dem som har det uppger bara 48 % att samverkan är en del av rutinen.¹¹

Alla aktörer arbetar utifrån vad de anser vara barnens bästa. Att olika aktörsgrupper, liksom enskilda individer, kan ha olika uppfattningar om vad som är barnens bästa medför emellertid att de insatser som görs, eller inte görs, varierar och ibland går stick i stäv med varandra.

Barn med avslag får förändrade förutsättningar, och hur de vuxna aktörerna kan hjälpa dem på bästa sätt ser olika ut från barn till barn. Det finns ett tydligt barnperspektiv i den här handledningen för samverkan, och den reella samverkan sker på individnivå. För att den ska fungera fullt ut krävs dock ytterligare samverkansforum, annars riskerar samverkan runt det enskilda barnet att hindras på grund av organisatoriska olikheter och andra typer av hinder. Därför har projektet valt att strukturera samverkansarbetet utifrån tre nivåer: övergripande nivå, verksamhetsnivå samt individnivå. Ett stort fokus har även lagts på att skapa goda förutsättningar för samverkan, inte minst vad gäller att skapa en gemensam kunskapsplattform för alla aktörer runt barnet.

¹⁰ UNICEF Sverige. *Barnkonventionen* artikel 3.

¹¹ Emilsson Hedman, Gablin, Källström & Näsström. *Mellan avslag och utvisning*.



De steg vi anser att samverkansprocessen bör följa för att nå gott resultat är följande:

- » Ledning tar beslut om att samverkan skall prioriteras.
- » Processkartläggning genomförs.
- » Förslag till utveckling av rutiner och samverkansformer.
- » Underlag för kompetensutveckling och gemensam kunskapsplattform tas fram.
- » Processkarta antas med utgångspunkt i barnets behov
- » Ett styrdokument för samverkan antas – en formaliserad struktur som innefattar de tre nivåerna:
 - *Övergripande nivå* – kan beskrivas i övergripande överenskommelse eller annat samverkansdokument mellan myndigheter vad gäller exempelvis introduktion av nyanlända barn.
 - *Verksamhetsnivå* – Utgörs av tjänstemän (chefer) från exempelvis grundskola, gymnasieskola, HVB-verksamhet, individ- och familjeomsorg, överförmyndare och andra relevanta verksamheter.
 - *Individnivå* – Initialt formas ett nav kring barnet. Samverkan på individnivå kan innefatta socialtjänst, god man samt personal vid grundskola, gymnasieskola och HVB-hem/familjehem.
- » Uppföljning.

Vår modell kan användas av kommuner som vill förbättra samverkan runt ensamkommande barn och som har en önskan om att göra det med barnen i fokus. De kommunala aktörer som möter eller arbetar med ensamkommande barn är i alla kommuner god man, HVB/familjehem, skola och socialtjänst. Andra aktörer som också kan vara viktiga är Migrationsverket och hälso- och sjukvården. I övrigt kan aktörer från civilsamhället också fylla en viktig roll för de ensamkommande barnen, varför deras delaktighet i samverkan också bör beaktas.

Modellens olika delar från ankomst till återvändande

Projektets fokus ligger på att förbereda ensamkommande barn inför ett återvändande. Avslag blir bara aktuellt för mellan 10-15% av de ensamkommande barn som kommer till Sverige. Ändå bygger vår modell på tanken att insatser behövs för alla barn från det att de kommer till Sverige eftersom alla barn potentiellt kan vara barn som ska återvända. Det gäller att bygga en förtroendefull relation med barnet utifrån respektive aktörs roll och som vuxna forma ett samverkande nav runt det enskilda barnet. Parallellt behövs förberedelser för en eventuell framtida separation om tillvaron ska bli begriplig, hanterbar och meningsfull för barnet på sikt.

Varje ensamkommande barn befinner sig i sin egen unika situation och det måste finnas en beredskap för att möta det enskilda barnets behov, både till vardags och när en akut situation uppstår. För detta krävs en enad vuxenvärld som står redo att ta ansvar. Att varje barn är unikt betyder inte att det saknas gemensamma nämnare kring vad barnen går igenom under sin tid i Sverige. För att kunna ge barnet en trygghet krävs en fungerande struktur och dialog mellan de vuxna. Projektet fokuserar därför på att ge ett förslag på en struktur som kan passa för arbete med alla ensamkommande barn, oberoende av vilka särskilda behov barnet har och oavsett hur kommunens verksamhet kring ensamkommande barn är uppbyggd.

De flesta beskrivningar över hur arbetsordningen ska se ut kring ensamkommande barn följer en linje från det att barnet kommer, via ett besked om uppehållstillstånd fram till barnets 18-årsdag. Vår processkarta ger en kompletterande bild och fokuserar istället på strukturen kring de barn som får avslag. Hur kan de kommunala aktörerna organisera sitt arbete med barnet inför möjligheten att ett avslag kan komma och efter ett avslag i väntan på ett återvändande? Kartan är tänkt att ge

en överblick över de insatser vi föreslår och är inte ett verktyg i sig. En förutsättning för att kunna arbeta med de olika insatserna är att fördjupa sig i det material vi tillhandahåller i bilagorna kring information om asylprocessen, dialog och samtal samt samverkan.

Vi har valt att dela in asyl- och återvändandeprocessen i sju olika steg, där de tre första stegen är gemensamma för alla asylsökande ensamkommande barn. Processkartan är tänkt att ge en överblick över hur modellen är tänkt att fungera från ankomst till avslut och tar hänsyn till de omställningsperioder barnet behöver gå igenom både vid ankomst och vid besked från Migrationsverket. Med hänsyn till detta läggs fokus i de här stegen på krishantering med tydligt arbete utifrån STOP-modellen med strukturer och rutiner, kort och konkret information och lyssnande vuxennärvaro. Samtidigt är det under dessa perioder dialogen mellan huvudaktörerna runt barnet är som viktigast. Vid ankomst formar huvudaktörerna ett nav med överenskommelser om hur information ska delas, när möten blir aktuella och hur en individuellt anpassad krishanteringsplan kan se ut för barnet. Tydlighet kring samverkan framför allt på individnivå behöver finnas när vardagen ruckas och nya behov uppstår. Samverkan på övergripande nivå och verksamhetsnivå stödjer de insatserna och de strukturerna måste finnas på plats långt innan behoven uppstår.

Mellan omställningsperioderna ställs barnen inför perioder av väntan. Dessa perioder fyller modellen, med information och förberedelser inför framtiden, relationsskapande och mer långsiktigt arbete med barnen genom vardagssamtal och strukturerade avstämningssamtal. Slutligen beskrivs ett steg där fokus i arbetet ligger på ett bra och värdigt avslut den dag datum för återvändande är bestämt.



Processkarta över arbetet med barn i asyl- och återvändandeprocess



Samverkan vardags- och avstämningssamtal						
1. Ankomst	2. Väntan på beslut	3. Första delgivning	4. Väntan på beslut	5. Slutgiltigt avslag	6. Väntan på återvändande	7. Avslut
Välkomnande	Info om asylprocess	Krishantering	Info om asylprocess	Krishantering	Info om asylprocess	Erbjud avslut: Utvärdering av tiden i Sverige.
Nödvändig info	Normalisera	Vid behov aktualisering av krisplan	God man under rättar navet om delgivning	Vid behov aktualisera krisplan	Övervägande om genomförandeplan	Följ rutiner för utflytt. Arbeta med relevanta delar av <i>På väg</i>
Krishantering	Introduktion nätverkskarta	Om PUT – följ kommunala riktlinjer och rutiner	Övervägande om genomförandeplan		Vid behov ny vårdplan	Samtal om hemresan, möjlighet till framtida kontakt
Enas om krishanteringsplan	Etablera kontakt i hemlandet		Vid behov ny vårdplan		Formulera alternativa målbilder	Vid behov aktualisera krisplan
Kartläggning utredning	God man underrättar navet om delgivning		Förbereda barnet inför delgivning		Arbeta med nätverkskarta	
	Förbereda barnet inför delgivning				Avlasta skuld och skam	

Barnkonventionen – Känsla av sammanhang – STOP – Relationskompetens
Bygga relation – Förbereda separation

Modellen i Strömsunds kommun

Verksamhet och organisation skiljer sig åt från kommun till kommun. Hur olika förvaltningar och avdelningar lokalt är organiserade är en del i förutsättningarna för hur modellen och arbetssätten kan appliceras. Tanken är att andra kommuner i landet ska kunna utgå från vår modell, få inspiration och sedan anpassa utifrån den egna organisationen.

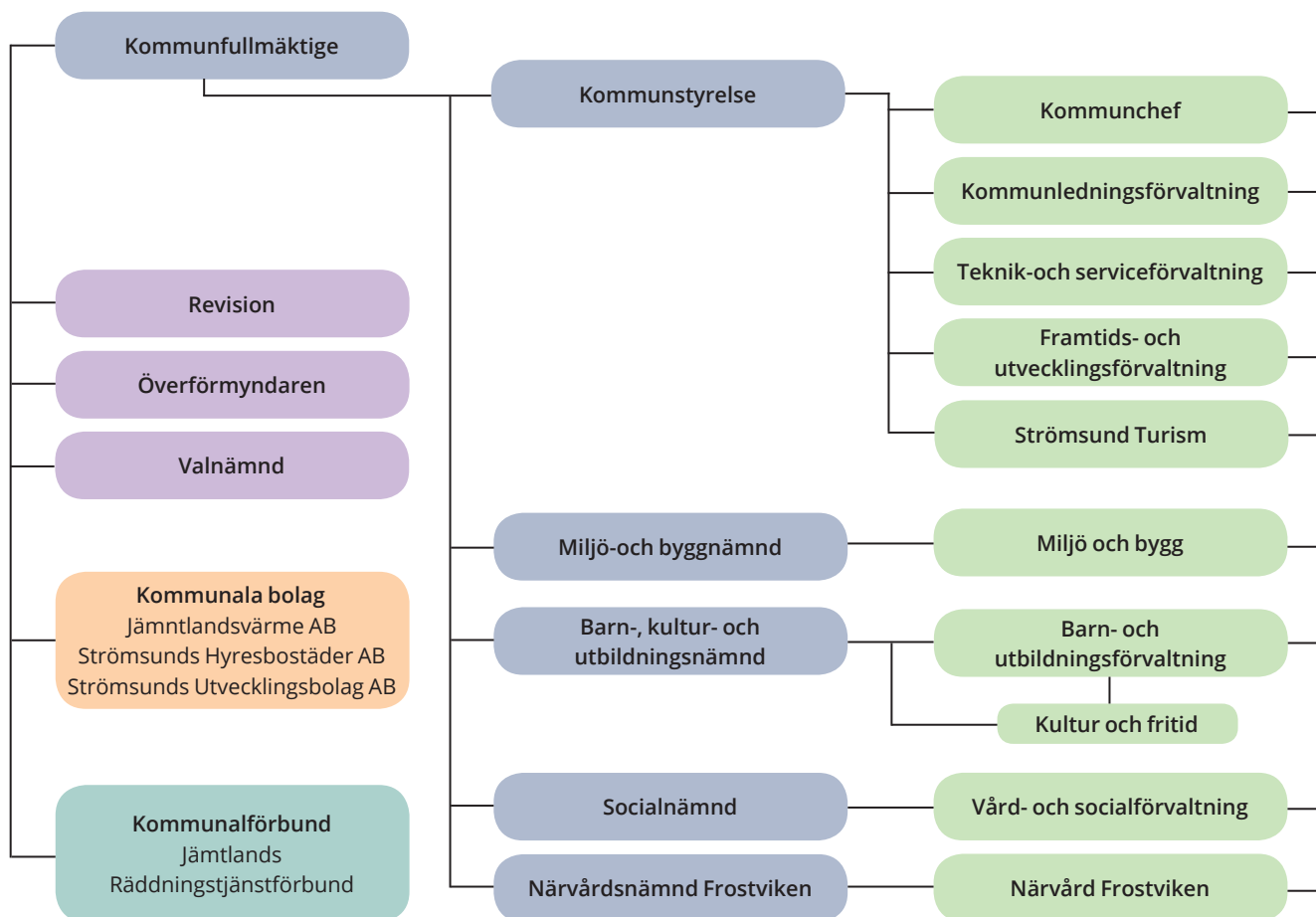
I Strömsunds kommun har modellen antagits och kommer under 2015 till fullo införlivas i ordinarie strukturer och fastslås genom överenskommelser.

Väsentligt i sammanhanget är också att Framtids- och utvecklingsförvaltningen, med kommunstyrelsen som ansvarig nämnd, har ansvar för kommunens gymnasieskola, flyktingmottagning samt ensamkommandeverksamheten. De socialsekreterare som ansvarar för ensamkommande barn är dock anställda under Vård- och socialförvaltningen. Denna uppdelning har varit ett medvetet val för att det inte ska finnas några som helst tvivel om socialsekreterarnas handlingsutrymme. Det ska vara tydligt att deras uppdrag styrs av socialtjänstlagen och barnets bästa i fokus.

Modellen har god förankring på alla nivåer, från direkt verksamhet till politisk ledning, då arbetet med modellen genom-

förts i projektform och projektets arbete kontinuerligt har kommunicerats och avhandlats.

Samtliga EU-projekt ska godkännas av kommunstyrelsen. Att kommunstyrelsen godkänt projektansökan i sin helhet, där det står att modellen ska implementeras i kommunens ordinarie verksamhet under 2015, har varit ett faktum för tjänstemannanivån att förhålla sig till. Det har varit upp till de olika verksamheterna att skapa förutsättningarna för arbetet, utifrån den tydliga politiska viljeinriktningen. Därför finns idag en konkret planering för hur arbetet med ensamkommande barn som riskerar att få avslag eller har fått avslag ska se ut. Projektets styrgrupp har bestått av förvaltningschefer från Framtids- och utvecklingsförvaltningen (FUF) samt Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF), chef för Individ- och familjeomsorgen (IFO) inom Vård- och socialförvaltningen (VSF), Socialnämndens ordförande, enhetschef för kommunalt HVB-hem och överförmyndare. Styrgruppen har haft mandat att ta beslut kring frågor som uppstått under processen. Det har även beslutats att gruppen fortsatt kommer att mötas, även efter projektets avslut, för att säkerställa att modellen fullt ut införlivas och förankras i samtliga verksamheter.



Hur appliceras modellen i Strömsunds kommun?

Inom ramarna för projekt Återvändande ensamkommande genomfördes inledningsvis processkartläggningar på olika nivåer. Projektet har tagit fram det underlag som sedan styrgrupp och på så vis ledningsnivå i de olika verksamheterna tagit beslut utifrån. Den processkarta som fastställts är också en beskrivning av när de olika verktygen ska användas.

En lokal överenskommelse tecknas för introduktion av nyanlända barn (s.k. Barn-LÖK), utifrån *Mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län*¹² samt *Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering*¹³. Överenskommelsen ska stödja modellen framtagen i projekt Återvändande ensamkommande.

Information om asylprocessen ska ske individuellt utifrån barnets behov och kan genomföras i flera steg och helst gemensamt av god man och kontaktperson vid HVB. Dock skall det första informationstillfället vara obligatoriskt för båda parter tillsammans med barnet. För barn i familjehem krävs istället en individuellt anpassad lösning. Verktyget ska ingå i genomförandeplanerna. All boendepersonal, gode män samt berörda socialsekreterare och skolpersonal ska ha kunskap om asylprocessen.

Insatser utifrån handledningen för samtal och dialog skall föras in i varje barns genomförandeplan.

En gemensam kunskapsplattform byggs utifrån relationskompetens, krishantering, sekretess samt social dokumentation. För att organisera kompetensutvecklingsinsatserna ansvarar Resurscentrum Integration (RCI)¹⁴. De skall i samarbete och samverkan med övriga aktörer säkerställa att all relevant personal har samma kunskapsbas och kontinuerlig uppföljning sker.

12 Länsstyrelsen Jämtlands Län. *Regional överenskommelse – Mottagning och etablering av nyanlända invandrare i Jämtlands län.*

13 Arbetsförmedlingen. *Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering.*

14 Strömsunds Kommun FUF. *RCI Resurscentrum Integration* (broschyr).

En formaliserad struktur ska upprättas som innefattar de tre samverkansnivåer som beskrivs i samverkansverktyget. Styrgruppen beslutar att den övergripande nivån ska beskrivas i Barn-LÖK. Verksamhetsnivån ska utgöras av tjänstemän (chefer) från grundskola, gymnasieskola, HVB-verksamhet, IFO, Överförmyndare samt RCI. En överenskommelse utformas och undertecknas om att samverkan på individnivå kring ensamkommande barn med avslag ska bedrivas genom I-SIP¹⁵. Efter första avslag skall kallas till en första I-SIP. Formen ska även användas för samverkan på individnivå för ensamkommande barn i asylprocess/med PUT. I-SIP ska utökas att utöver IFO (VSF) även omfatta Överförmyndare, Grundskola (BKU) Gymnasieskola (FUF) samt HVB-hem (FUF). Dokumentet fastställs på tjänstemannanivå.

Avsaknaden av handledning för gode män har lett till att beslut fattats om möjlighet till dialog- och erfarenhetsutbyte för gode män. Detta kommer att organiseras och erbjudas genom Vård- och socialförvaltningen.

Strömsunds kommun kommer att ha fortsatt samarbete med Migrationsverket och dess expertfunktion för återvändande-processer. Syftet med detta samarbete är framför allt att förbättra och utveckla samverkan mellan stat och kommun.

15 Strömsunds kommun. *Intern Samordnad Individuell Plan.*

Etiska reflektioner

I det dagliga arbetet med ensamkommande barn uppkommer en rad olika etiska dilemman, både på individuell och på organisatorisk nivå.

Alla barn omfattas av Barnkonventionens samtliga artiklar. I arbetet med barn som fått avslag är en central fråga om det är etiskt riktigt och i enlighet med Barnkonventionen att medverka till att verkställa ett beslut om återvändande till hemlandet.

Ingen vet med säkerhet om detta är för barnets bästa. Vad väntar barnet efter ett återvändande? Ett liv med nära och kära eller ett liv i extrem utsatthet? Ligger det i barnets bästa att stanna i Sverige? Det går inte att vara helt säker på att barnets bild av sin situation stämmer överens med verkligheten, eller om Migrationsverket gjort en korrekt bedömning.

Projektet har valt att se Migrationsverkets beslut som ett faktum att förhålla sig till och arbeta efter. Migrationsverket har fattat ett beslut grundat på svensk lagstiftning, inklusive de internationella konventioner Sverige förbinder sig att följa. Om Sverige ska ha en mer restriktiv eller mer generös tolkning av vad som ska anses vara skäl för uppehållstillstånd är i huvudsak en politisk fråga som ett enskilt barn inte ska behöva stå som symbol för.

Migrationsverket är beslutande myndighet i asylfrågan. Andra svenska myndigheter kan inte pröva asylskälen. Alla myndigheter kan göra felaktiga bedömningar. Ensamkommande asylsökande barn har rätt till ett fullvärdigt tolkstöd, ett påläst offentligt biträde och en god man, som närvarar vid kontakt med Migrationsverket och ser till att felaktigheter i utredning eller beslut omprövas. Skulle nya skäl framkomma efter beslut, exempelvis under arbetet med återvändandet, ska detta alltid tas i beaktande.

De kommunala aktörernas uppgift är att tillgodose barnets behov under vistelsen i kommunen. Detta gäller även för barn i asyl- och återvändandeprocess. Projektet har valt att fokusera på barn som potentiellt kommer få eller har fått avslag på sin ansökan om asyl utifrån ett antagande att beslutet är fattat på korrekta grunder och att ett fattat beslut kommer att verkställas. Detta alldeles oberoende av hur kommunen väljer att arbeta med barnet och oberoende av barnets inställning till beslutet. Projektets etiska ståndpunkt är att barnet behöver få möjlighet att anpassa sitt liv utifrån de nya förutsättningar avslaget innebär. Oavsett om detta för barnet betyder flera år i kommunen utan uppehållstillstånd, med allt vad det innebär, eller om det betyder ett återvändande till hemlandet inom en snar framtid. Barnet är inte hjälpt av att alla vuxna runtomkring fortsätter arbetet runt barnet som om ingenting hade förändrats.

Det är inte en lätt uppgift att stötta ett barn som är olyckligt över att framtiden inte blev som det var tänkt. Många som hör barnen berätta om hemlandet ställer sig frågande till hur det över huvud taget kan vara förenligt med Barnkonventionen att medverka till ett återvändande. Samtidigt menar Migrationsverket att det som beskrivs som en utvisning många gånger också är en familjeåterförening, där barnet har efterlängts och tas om hand av sina släktingar. Vilken bild som är sann för det enskilda barnet kan ingen veta säkert. I slutänden finns även ett ansvar för oss alla att stå upp för barns rättigheter och agera om vi ser att barn riskerar att fara illa. Detta ansvar ska vi inte blunda för men också handskas försiktigt med. Barnet är inte hjälpt av att alla vuxna omkring driver egna och motstridiga agendor. Reflektion kring etiken i var och ens uppdrag är viktig för alla som möter barnen, eftersom våra egna tankar och värderingar naturligtvis påverkar bemötandet.

Projektet Återvändande ensamkommande menar att barnet är hjälpt av engagerade vuxna, som kämpar för dess rättigheter inom de områden de har till uppgift att hjälpa. God man ska självklart stödja barnet genom hela asylprocessen och tillvarata rättigheter såsom att få allt förklarad ordentligt, få sitt beslut omprövat om fel begåtts eller till att ansöka om verkställighetshinder om nya uppgifter framkommit. Socialsekreteraren ska se till att barnets behov tillgodoses utifrån de nya förutsättningar ett avslag innebär. Barnet hjälps varken av vuxna som inte visar empati och förståelse för att beslutet kan vara svårt att leva med eller av vuxna som gör barnet förvirrat genom att säga att allt kommer ordna sig och barnet säkert kommer att få stanna ändå när domen redan vunnit laga kraft. Det blir inte alltid som man tänkt sig och det behöver barnet också få stöd i att hantera.

I arbetet med barn i väntan på återvändande har projektet alltså valt att utgå ifrån fattade beslut enligt gällande lagstiftning och utifrån detta fokusera på hur de kommunala aktörernas arbete kan förbättras så att barnen får det stöd de behöver för att få en givande tillvaro och en tro på framtiden, oavsett var den finns.

Från ankomst till avslag

När ensamkommande barn anländer till Sverige och ansöker om uppehållstillstånd, får de ett tillfälligt boende i den kommun där de först ger sig till känna för en svensk myndighet.¹⁶ Migrationsverket anvisar då en kommun som ska överta det långsiktiga ansvaret för barnet. Enligt lagstiftningen är det socialnämnden i anvisningskommunen som bär ansvaret för barnets boende och omsorg.¹⁷ Överförmyndaren i kommunen där barnet befinner sig utser en god man som ska företräda barnet i Sverige, genom att träda in i vårdnadshavarens ställe. God man har därmed ansvar för barnets personliga förhållanden och för att sköta de praktiska angelägenheterna runt barnet. Att hjälpa barnet med ansökan och överklagan under asylprocessen är uppgifter som faller inom God mans ansvar.¹⁸

Asylprocessen påbörjas i samband med att barnets ansökan tagits emot av Migrationsverket. Inledningsvis kallar verkets ansökningsenhet till ett första möte, där barnet får redogöra för sin bakgrund och anledningen till att de kommit till Sverige.

Om barnet har rätt att söka asyl i Sverige registreras ansökan på en av Migrationsverkets mottagningsenheter. Hit kallas barnet och god man för att få information om vad som händer under asylprocessen.¹⁹ Under tiden barnen befinner sig i asylprocess har de samma rätt till sjuk- och tandvård som alla andra barn i Sverige.²⁰ De har också rätt att delta i all typ av skolundervisning och få studiehandledning på sitt modersmål.²¹

Efter att Migrationsverket registrerat ansökan kallas barnet till en asylutredning. I samband med detta får barnet bland annat svara på frågor om sig själv och sin familj, varför de lämnat hemlandet och varför de inte kan återvända, hur resan till Sverige gått till och om det finns några resehandlingar. Under utredningen deltar barnet, god man, ett offentligt biträde, en tolk och två personer från Migrationsverket. I asylutredningen ska Migrationsverket ta särskild hänsyn till barnets bästa och så långt det är möjligt ska utredningen anpassas efter barnets ålder, mognad och hälsa.²²

Efter asylutredningen fattar Migrationsverket ett beslut som grundar sig på en jämförelse mellan barnets berättelse och den information myndigheten har om situationen i barnets hemland. Upphållstillstånd beviljas den som uppfyller kriterierna för att vara flykting eller alternativt skyddsbehövande. För barn kan uppehållstillstånd också beviljas om det finns särskilt ömmande omständigheter.²³

Ett beslut om uppehållstillstånd innebär att barnet får stanna i Sverige. Då avslutas asylärendet, dagersättningen upphör och

kommunen tar över ansvaret för barnet. Barnet uppmanas att tillsammans med god man kontakta Skatteverket för att bli folkbokförd och få sitt personnummer. I och med detta omfattas barnet av hela det svenska trygghetssystemet.²⁴

Vid ett avslag kan barnet välja att antingen acceptera eller överklaga beslutet. I ett första steg görs en överklagan till Migrationsverket, som omprövar sitt beslut. I ett andra steg skickar verket överklagan vidare till migrationsdomstolen som prövar ärendet. Domen från migrationsdomstolen kan i sin tur överklagas till Migrationsöverdomstolen men det kräver prövningstillstånd, vilket bara beviljas om det finns starka skäl eller om det är en fråga som ännu inte prövats i domstol.²⁵

Ett avslagsbeslut som inte längre går att överklaga innebär att barnet måste lämna Sverige. Barnet kallas då till Migrationsverket för återvändandesamtal. Om barnet inte kommer till mötena eller inte medverkar till hemresan lämnas ärendet till polisen, som då ansvarar för att barnet följer Migrationsverkets och domstolens beslut. I väntan på återvändande har barn fortsatt rätt till skolgång och hälso- och sjukvård.²⁶ För att ett barn ska kunna återvända till hemlandet krävs dock ett ordnat mottagande, vilket innebär att det måste finnas föräldrar, andra släktingar eller en mottagande institution i hemlandet som tar ansvar för att tillgodose barnets grundläggande behov.²⁷ Många gånger saknas ett ordnat mottagande och barnen blir därför kvar i kommunen i väntan på att något ska hända i deras ärende på Migrationsverket. Vidare behöver barnet giltiga resehandlingar och resehandlingar för att kunna återvända, vilket många gånger saknas. Om det mottagande landet inte godtar inresa utan sådana handlingar blir barnet kvar i Sverige. I de fall barnet avviker från sin placering för att undkomma ett återvändande riskerar det att mista sin plats på det kommunala boendet.²⁸ Håller barnet sig undan eller försvårar återvändandearbetet på annat sätt kan det påverka möjligheterna att ansöka om uppehållstillstånd i Sverige på nytt.²⁹

Om ett barn fått avslag och 18-årsdagen närmar sig kallas han eller hon till Migrationsverket för ett 18-årssamtal. Kravet på ett ordnat mottagande försvinner i och med att ungdomen uppnår myndig ålder och Migrationsverket kan därmed påbörja en återvändandeprocess.³⁰ I samband med 18-årsdagen upphör också god mans uppdrag och ungdomen blir själv ansvarig för kontakten med Migrationsverket.³¹ Även reglerna för hälso- och sjukvård ändras, då vuxna personer som vistas i Sverige utan tillstånd endast kan söka akut vård.³²

24 Migrationsverket. *Så fungerar det att söka asyl, till dig som söker asyl utan förälder, föräldrar eller annan vårdnadshavare.*

25 Förvaltningslag (1986:223) och Förvaltningsprocesslag (1971:291)

26 Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

27 Migrationsverket. *Rättsligt ställningstagande angående verkställighet av beslut som rör ensamkommande barn.*

28 Socialstyrelsen. *Barns behov i centrum: Grundbok BBIC.*

29 Utlänningslag (2005:716)

30 Migrationsverket. *Så fungerar det att söka asyl, till dig som söker asyl utan förälder, föräldrar eller annan vårdnadshavare.*

31 Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn

32 Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

16 Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

17 Socialtjänstlag (2001:453)

18 Lag (2005:429) om god man för ensamkommande

19 Migrationsverket. *Så fungerar det att söka asyl, till dig som söker asyl utan förälder, föräldrar eller annan vårdnadshavare.*

20 Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

21 Förordning (2001:976) om utbildning, forskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl.

22 Utlänningslag (2005:716)

23 Utlänningslag (2005:716)



Vidare upphör i regel socialtjänstens ansvar för ekonomi och boende. Anser Migrationsverket att ungdomen inte samarbetar till ett återvändande kan dagersättningen komma att minska.³³ I återvändandeprocessen förväntas ungdomen planera sin egen återresa och ordna med resehandlingar. Saknas giltiga resehandlingar kan barnet i många fall inte resa och blir därför kvar i Sverige. Vid ett frivilligt återvändande kan Migrationsverket hjälpa till med att boka hemresan, och för återresa till vissa länder finns ett ekonomiskt stöd som kan betalas ut i samband med att personen återvänt till hemlandet. För ungdomar över 18 år är stödet 30 000 kronor.³⁴

Migrationsverkets ansvar

Det är Migrationsverket som har det övergripande ansvaret för de ensamkommande barnen i Sverige. Det betyder att verket bland annat ska se till att det finns avtal med landets kommuner om boendeplatser. Migrationsverket ansvarar också för barnets asylprocess och ser till att han eller hon får ett offentligt biträde.



33 Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
34 Förordning (2008:778) om återetableringsstöd för vissa utlänningar.

Migrationsverkets ansvar i korthet:

- » Ta emot barnets ansökan om asyl, utreda, fatta beslut och ge besked.
- » Utse offentligt biträde (om det inte finns särskilda skäl att inte göra det).
- » Fastställa identitet (namn, kön, ålder och nationalitet).
- » Söka efter barnets familjemedlemmar under asylden.
- » Ge ekonomiskt bistånd till barnen.
- » Informera hälso- och sjukvården så att barnet får sin hälsoundersökning.
- » Göra prognoser på hur många barn som kommer och hur många platser det behövs.
- » Teckna överenskommelser med kommunerna om mottagande.
- » Anvisa (meddela) de kommuner som ska ansvara för barnen.
- » Administrera ekonomiska ersättningar till kommuner.
- » Arbeta för att de barn som inte får uppehållstillstånd ska återvända.³⁵

Fram till 2006 hade Migrationsverket allt ansvar för de ensamkommande barnen. Myndigheten var både beslutsfattare och skulle säkerställa ett gott omhändertagande. Under 2006 övergick det praktiska ansvaret för barnen till de kommuner som valde att teckna en överenskommelse med Migrationsverket. Anledningen till kommunernas ökade ansvar var att socialtjänsten bedömdes ha lång erfarenhet gällande vård och omsorg om barn, och därför ansågs bättre lämpade att ansvara för omhändertagandet. För barnens del förbättrades situationen genom att de fick tillgång till kommunala stödinsatser fullt ut enligt socialtjänstlagen.³⁶

35 Projekt Begin. Att möta ensamkommande.
36 Proposition 2012/13:162

Kommunernas ansvar

I och med förändringen träffade en majoritet av landets kommuner avtal med Migrationsverket om att ta emot ensamkommande barn. Trots fler mottagande kommuner har barnen inte kunnat anvisas i önskvärd takt. Reglerna som utformades för det kommunala mottagandet utgick ifrån att 600 barn skulle ansöka om asyl årligen, en siffra som ökat kraftigt sedan 2004. Redan under perioden januari-maj 2015 hade 3109 ensamkommande barn ansökt om asyl, en ökning med över 70 % i förhållande till samma period 2014. (se diagram 1 nedan). Enligt Migrationsverkets prognos väntas ökningen att fortsätta de kommande åren.³⁷

Inkomna asylärenden, ensamkommande barn 2004–2015

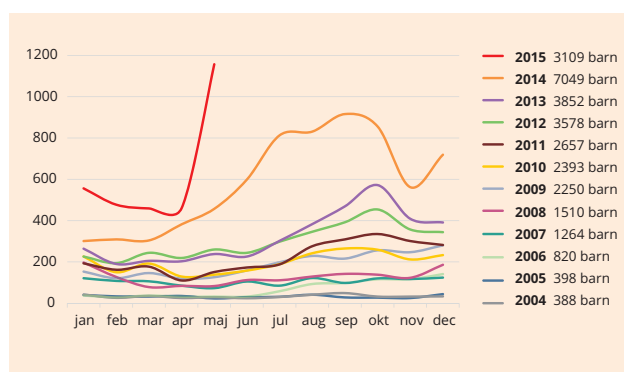


Diagram 1. Inkomna asylärenden från ensamkommande barn under perioden januari 2004 till 31 maj 2015.

Källa: Migrationsverket, statistikfunktionen.

De kommunala aktörernas ansvar

Många vuxna kan ha tillfälligt ansvar för barnet inom begränsade områden. Tre aktörer har ett övergripande ansvar för barnets situation och mående: socialnämnden, god man och utföraren av socialnämndens uppdrag gällande barnet, det vill säga HVB-hemmet eller familjehemmet. Skolan ansvarar för att tillhandahålla utbildning.

Socialnämndens ansvar

När ett barn under 18 år söker asyl får barnet ett tillfälligt boende. Den kommun som sedan tar emot barnet kallas anvisningskommun, och det är den kommunens socialtjänst som gör en grundlig utredning³⁸ om barnets behov, sociala situation och vilket boende som passar bäst i den egna kommunen eller någon annanstans i landet.

Socialtjänsten ska se till att alla ensamkommande barn får ett tryggt och bra hem där det finns vuxna som stöttar och uppmuntrar till utveckling. Socialtjänsten har också ansvar för att barnen får möjlighet att utbilda sig och tillgång till såväl tandvård som hälso- och sjukvård.

Alla barn ska bli hörda och respekterade, och barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan enligt Socialtjänstlagen.³⁹ Under utredningen ska socialsekreteraren också lyssna in vad

³⁷ Migrationsverket, statistikfunktionen. *Personlig kommunikation*, 1 juni 2015.

³⁸ Utredningen får ta maximalt fyra månader. Under tiden bor barnet ofta i ett kommunalt HVB-hem. Om utredningen visar att barnet behöver familjehem eller ett annat HVB-hem får han eller hon flytta.

³⁹ Socialtjänstlag (2001:453).

god man och andra personer i barnets närhet säger och tycker. Det kan till exempel finnas vänner eller släktingar i Sverige som kan berätta om barnets situation och kanske är de också beredda att ta emot honom eller henne i sitt hem. Utlåtanden från läkare, boendepersonal och andra personer som mött barnet i sin yrkesroll kan också påverka de beslut som socialtjänsten tar. Förutom beslut om boende och vård kan socialtjänsten till exempel besluta att barnet behöver en kontaktfamilj. Både socialtjänsten och boenden har möjlighet att ge bidrag till fritidsaktiviteter, men det handlar alltid om individuella bedömningar.

Enligt lagen ska socialtjänsten göra en vårdplan och en genomförandeplan parallellt med utredningen. I vårdplanen ska det finnas mål om bland annat hälsa, utbildning, identitet, känslor och beteendemässig utveckling, eget ansvar och sociala relationer. I genomförandeplanen finns beskrivningar på hur målen ska nås och vem som ansvarar. För barnet kan det handla om att lära sig laga mat på boendet eller att tillsammans med god man boka en träff med studievägledaren.

Socialsekreteraren är skyldig att ta kontakt med barnet, god man och boendepersonal med jämna mellanrum för att se till att barnet mår bra och att det man kommit överens om fungerar. Socialstyrelsen rekommenderar att barnet ska få besök av sin socialsekreterare minst fyra gånger per år. Dessutom kan de ha kontakt via exempelvis sms eller telefon. Enligt lagen ska socialsekreteraren göra en uppföljning minst två gånger per år.

Boendets ansvar

Precis som när det gäller alla andra barn som av olika anledningar inte kan bo med sina föräldrar, finns det olika typer av boenden.

Det är socialtjänsten som avgör vilket boende som är lämpligt för barnet utifrån hans eller hennes behov. De olika hemmen drivs i kommunal regi eller av andra privata eller offentliga aktörer. På hem för barn under 18 år finns det personal dygnet runt. Barnen kan också placeras i familjehem. Det är socialtjänstens ansvar att se till att det blir en bra placering för barnet.

Personalen på boendet eller familjehemsföräldrarna ska på uppdrag av socialnämnden tillhandahålla den dagliga omvårdnaden utifrån vårdplan och genomförandeplan.

God mans ansvar

Alla ensamkommande, asylsökande barn under 18 år får en god man som ska bevaka barnets intresse, eftersom det inte finns några föräldrar eller annan vårdnadshavare på plats. Det är kommunens överförmyndare (eller överförmyndarnämnd) som utser gode män, erbjuder dem utbildning, fattar beslut om arvode och ser till att de sköter sin uppgift på rätt sätt. För att vara god man för ensamkommande krävs det också goda kunskaper i svenska samt kunskaper om asylprocessen och om barns behov i olika åldrar. Uppdraget som god man följer den kommun barnet bor i. Om barnet flyttar till en annan kommun ska barnet få en ny god man i den kommunen, om det inte finns särskilda behov och skäl att tidigare god man har kvar sitt uppdrag.



En god man har både rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets personliga, ekonomiska och rättsliga angelägenheter. Till exempel är det en god mans uppgift att ansöka om uppehållstillstånd för barnet och dagersättning från Migrationsverket. God man ska också vara ett stöd när barnet ska träffa sin handläggare på Migrationsverket. Däremot ingår det inte i uppdraget att följa med på exempelvis innebandyträning och läkarbesök. Om det finns behov av det kan personalen på boendet följa med eller en kontaktperson som socialtjänsten utser.

Till skillnad från exempelvis en socialsekreterare har en god man ingen tystnadsplikt, men en god man ska respektera barnet och inte bryta förtroenden om det inte är för barnets bästa. En god man har ingen försörjningsplikt eller ansvar för den dagliga omsorgen.

Om barnets förälder/ föräldrar kan ta över vårdnaden, om barnet får uppehållstillstånd eller om barnet lämnar Sverige upphör godmanskapet. Det kan dock ta lång tid, eftersom processen för att tillsätta en vårdnadshavare ska tas i tingsrätten. Annars upphör uppdraget när barnet fyller 18 år.

Skolans ansvar

Asylsökande barn har rätt att gå i skolan och få utbildning men har däremot inte skolplikt. Det är kommunen som ansvarar för att barnen får utbildning i rätt skolform och på rätt nivå. Asylsökande barn har alltså rätt att gå i förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola och gymnasieskola. Ett barn som fått beslut om avvisning eller utvisning har också rätt att gå i skolan ända fram tills att han eller hon lämnar Sverige. För att få fortsätta att gå i gymnasiet under en asylprocess eller i väntan på utvisning gäller det att utbildningen har påbörjats före barnets 18-årsdag.⁴⁰

Skolan erbjuder en struktur i vardagen och barnet får via utbildningen en möjlighet att påverka sin egen framtid med jobb och försörjning. Skolan ger också en tillhörighet, något som är extra viktigt när så mycket annat är osäkert i tillvaron. Här finns också klasskamrater, vänner och stabila vuxna – relationer som när det fungerar, är en väg in i samhället. Skolan är en viktig skyddsfaktor för barns utveckling.⁴¹

⁴⁰ Förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl.

⁴¹ Socialstyrelsen. *Ensamkommande barns och ungas behov – en kartläggning.*

Ordlista – Begreppsförklaring

Asyl: Ordet asyl betyder fristad. En person som beviljats asyl har fått ja på sin ansökan och fått uppehållstillstånd.

Asylprocess: De olika stegen som en asylsökande går igenom – från ansökan till beslut.

Asylsökande: En utländsk medborgare som tagit sig till Sverige och begärt skydd mot förföljelse, men som ännu inte fått sin ansökan slutligt prövad av Migrationsverket och/eller Migrationsdomstol.

Avslag: Barnets ansökan om uppehållstillstånd kan avslås av Migrationsverket. Beslutet kan överklagas hos Migrationsdomstolen och därefter hos Migrationsöverdomstolen. När ett avslag inte längre kan överklagas räknas det som slutgiltigt (att det vinner laga kraft). Ett beslut om avslag gäller i fyra års tid.

Avvisning/Utvisning: När en person får beslut om (avslag) att han eller hon inte får stanna i Sverige kallas det avvisning om beslutet kommer inom tre månader efter ansökan. Efter tre månader kallas det utvisning istället.

Barn: Alla personer som är under 18 år är barn. I bland räknas flickor och pojkar som barn tills de är 20 år, till exempel när det gäller tandvård eller viss kollektivtrafik. De barn och ungdomar som kommer till Sverige utan föräldrar eller annan vårdnadshavare räknas som ensamkommande barn.

Barnperspektiv: Med ett barnperspektiv menas att vuxna försöker sätta sig in i barnets situation och utifrån det gör en egen analys. Syftet är att ta tillvara barnets intressen, behov och agera för barnets bästa.

BBIC: BBIC står för barns behov i centrum och är ett system som kan användas parallellt med andra metoder för att kvalitetssäkra barn- och ungdomsvården. BBIC är ett system för handläggning och dokumentation i utredning, planering och uppföljning, som bygger på en helhetssyn av barns och ungas utveckling inom en rad områden som fysisk och psykisk hälsa, utbildning, känslö- och beteendemässig utveckling etc.

Dialog: Ett samtal där olika ståndpunkter respekteras och eventuellt utbyts. Projekt Återvändande Ensamkommande använder begreppen *samtal* och *dialog* synonymt eftersom vi menar att inget samtal bör ske utan strävan efter dialog. *Dialog* används huvudsakligen för att understryka ömsesidighet och strävan efter förståelse. Vi ser både *samtal* och *dialog* som delar av en god kommunikation, både med det enskilda barnet och mellan de vuxna.

Ensamkommande barn: Ett ensamkommande barn är en person under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skild från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare.

Genomförandeplan: För barn och unga som bor på HVB-hem eller boende eller i ett familjehem ska en plan upprättas

över hur vården ska genomföras, en så kallad genomförandeplan. I en genomförandeplan anges målet med de särskilda insatser som behövs, när och hur de särskilda insatserna ska genomföras och följas upp, vem som ansvarar för vilken insats samt hur socialtjänstens kontakt med barnet ska se ut.

God man: Den gode mannen ska i vårdnadshavares och förmyndares ställe ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta dess angelägenheter, såväl ekonomiska som rättsliga. Den gode mannen har dock inte den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet. God man omfattas inte av tystnadsplikt.

Hem för vård eller boende, HVB: Ett HVB är ett hem som tillhandahåller vård eller behandling förenat med ett boende. Med vård avses omvårdnad, stöd eller fostran. Ett HVB kan också tillhandahålla behandling, det vill säga särskilda åtgärder för en eller flera hos individen upptäckta problem som faller inom socialtjänstens kunskapsområde.⁸ Vården vid ett HVB ska vara anpassad till den enskildes behov och förutsättningar. Den ska också upplevas som meningsfull och bygga på förtroende och samarbete med den enskilde. Vidare ska den enskildes integritet respekteras. Det är vanligt med särskilda HVB som inriktar sig på ensamkommande barn och unga.

Permanent uppehållstillstånd, PUT: När ett ensamkommande barn eller annan asylsökande får PUT innebär det att han eller hon har rätt att utan tidsbegränsning bo och arbeta i Sverige. Den som har PUT har rösträtt och rätt att fritt resa in i och ut ur Sverige.

Samtal: Ett utbyte av synpunkter eller upplysningar. Projekt Återvändande Ensamkommande använder begreppen *samtal* och *dialog* synonymt eftersom vi menar att inget samtal bör ske utan strävan efter dialog. *Dialog* används huvudsakligen för att understryka ömsesidighet och strävan efter förståelse. Vi ser både *samtal* och *dialog* som delar av en god kommunikation, både med det enskilda barnet och mellan de vuxna.

Samverkan: Den dialog och samarbete som sker mellan självständiga och sidoordnade samhällsaktörer för att samordnat uppnå gemensamma mål.

Vistelsekommun: Vistelsekommun är den kommun där barnet vistas, det vill säga, både ankomstkommun och anvisningskommun kan vara vistelsekommun. Ett barn kan söka asyl i Malmö (som blir ankomstkommun), sedan anvisa Migrationsverket barnet till Strömsund (som blir anvisningskommun). Så länge barnet bor kvar är Strömsund vistelsekommun. Men om socialtjänsten tycker att exempelvis Lycksele har ett bättre boende för barnet blir Lycksele vistelsekommun.

Vägledare: En vägledare arbetar med barnen på HVB-hemmet.

Återvändande: Med återvändande menas att barnet reser tillbaka till sitt hemland, vilket kan ske antingen frivilligt eller under tvång.

Referenser

Arbetsförmedlingen. (2015). *Utgångspunkter för lokala överenskommelser om nyanländas etablering*.

Hämtad 10 juni 2015, från: <http://skl.se/download/18.6256e78e14d0495f14a3e299/1430381465375/Methodst%C3%B6d+2.0+2015-04-23.pdf>

Emilsson Hedman, J., Gahlin, M., Källström, K. och Näsström, S. (2014). *Mellan avslag och utvisning: rapport om situationen för ensamkommande barn med avslag*.

Hämtad 3 juni 2015, från: <http://www.stromsund.se/download/18.5bc12f071489d6ac9d4951a5/1412944419100/MellanAvslagochUtvisning.pdf>

Elmeroth, E. & Häge, J. (2011). *Flyktens barn*. Lund: Studentlitteratur.

Lindkvist, A. Böhm, B. och Gustafsson, L.H. (1987). *Barn i krig: Röster och fakta*. Stockholm: Verbum Gothia.

Iwarsson, P. (2007). *Samtal med barn och ungdomar*. Stockholm: Gothia.

Länsstyrelsen Jämtlands län (2011). *Regional överenskommelse – mottagning och etablering av nyanlända invandrare*.

Hämtad 29 maj 2015, från: <http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/integration/regional-overenskommelse/regional-overenskommelse-mottagning-och-etablering-av-nyanlanda-invandrare.pdf>

Migrationsverket. (2011). *Så fungerar det att söka asyl, till dig som söker asyl utan förälder, föräldrar eller annan vårdnadshavare*. Migrationsverket: Tabergs tryckeri AB. Hämtad 11 juni 2015, från <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/For-dig-som-ar-barn-och-har-sokt-asyl/Utan-foraldrar.html>.

Migrationsverket. (2013). RCI 10/2013: *Rättsligt ställningstagande angående verkställighet av beslut som rör ensamkommande barn*. Hämtad 9 juni 2014, från: lifo.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=39764

Migrationsverket. (2014). Hämtad 8 juli 2014, från: <http://www.migrationsverket.se/download/18.220d99db144da03853b653d/1399883300548/Aktuellt+om+maj+2014.pdf>

Projekt Begin. (2015). *Att möta ensamkommande: Introduktion och mottagande av unga asylsökande*. Hämtad 22 maj 2015, från: <http://www.begripligt.nu/publikationer.shtml>

Proposition 2012/13:162 *Kommunalt mottagande av ensamkommande barn*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Socialstyrelsen. (2013). *Barns behov i centrum: Grundbok BBIC*. Västerås: Edita Västra Aros.

Hämtad 4 juni 2015, från: <http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/19217/2013-11-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2013). *Ensamkommande barns och ungas behov – en kartläggning*. Hämtad 9 juni 2015, från: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2013/2013-11-37>

Strömsunds kommun, Framtid- och utvecklingsförvaltningen. (2015). *RCI – Resurscentrum Integration*. (broschyr). Hämtad 29 maj 2014, från: <http://www.stromsund.se/download/18.525ba1b814aeb65ae0e6810c/1426079280052/Broschyr+RCI.pdf>

Svenning, C. (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.

Sveriges kommuner och landsting. (2014). *Använd SIP – ett verktyg vid samverkan*. Hämtad 5 maj 2015, från [http://www.psynk.se/download/18.64b5f99414bd5bc6aafb9a5/1425312721483/AnvandSIP_digital\(3mars\).pdf](http://www.psynk.se/download/18.64b5f99414bd5bc6aafb9a5/1425312721483/AnvandSIP_digital(3mars).pdf)

UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barns rättigheter*. Stockholm: UNICEF. Hämtad 10 juni 2015, från: <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>

Lagar och förordningar

Förvaltningsprocesslag (1971:291)

Förvaltningslag (1986:223)

Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Förordningen (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl.

Socialtjänstlag (2001:453)

Förordning (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl.

Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn
Utlänningslag (2005:716)

Lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.
Förordning (2008:778) om återetableringsstöd för vissa utlänningar.

Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändig tillstånd.

Strömsunds kommun

begripligt@stromsund.se
www.begripligt.nu
www.stromsund.se



Strömsunds
Kommun
Stræjmien tjjelte